

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL SKUNDO PRIEŠ MARIJAMPOLĖS PATAISOS NAMUS

2020-07-30 Nr. 4D-2020/1-563
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2020 m. balandžio 30 d. gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Marijampolės pataisos namų (toliau vadinama – Marijampolės PN) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su periodinės spaudos pristatymu, parduotuvės veikla, užimtumo organizavimu.

2. Skunde, be kitų aplinkybių, Pareiškėjas nurodo, kad:

2.1. nuo 2020-04-01 užsiprenumeravo dienraštį „Lietuvos rytas“, kuris išleidžiamas tris kartus per savaitę – antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Pataisos namų administracija antradienio ir ketvirtadienio laikraščius į kamara pristato antradienį ir ketvirtadienį vakare, apie 18 val., o šeštadienio laikraštį atneša tik pirmadieniais vakare arba antradienį;

2.2. rašė skundus Marijampolės PN administracijai ir Kalėjimų departamentui prie Teisingumo ministerijos dėl pavėluoto laikraščių pristatymo, tačiau problemos niekas nesprendžia;

2.3. Marijampolės PN neorganizuojami jokie laisvalaikio užsiėmimai, išskyrus leidimą vieną kartą per savaitę, 1 valandą pažaisti krepšinį, daugiau nėra jokių laisvalaikio užimtumo formų, nėra darbo;

2.4. š. m. kovo 5 dieną Marijampolės PN parduotuvėje užsisakė televizorių, tačiau jo iki šiol nesulaukia;

2.5. parašius skundą į Kalėjimų departamentą, Marijampolės PN pareigūnai reikalavo atsiimti skundą.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2020-05-14 raštu Nr. 4D-2020/1-563/3D-1312 kreipėsi į Marijampolės PN, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes.

2020-07-14 Seimo kontrolierius gavo Marijampolės PN 2020-07-09 raštą Nr. 9/07-8246, kuriame nurodoma:

4.1. „nuteistasis R. K. yra užsiprenumeravęs laikraštį „Lietuvos rytas“, kurį įstaiga Marijampolės pašte, kaip ir kitą korespondenciją pasiima 1 kartą dienoje. Visa korespondencija

įstaigos raštinę pasiekia ir padalinama po pietų darbo dienomis, o nuteistiesiems spaudiniai atiduodami tą pačią darbo dieną. Dėl šio klausimo R. K. buvo kreipęsis į pataisos namų administraciją 2020-04-09 ir 2020-04-24 dienomis ir jam buvo 2020-05-04 d. duotas atsakymas raštu [...]. Po nuteistojo kreipimosi buvo duotas nurodymas Resocializacijos skyriaus specialistui laikraštį R. K. perduoti asmeniškai nepaliekant to budintiesiems pareigūnams. Nepasibaigus numatytam 20 darbo dienų skundo nagrinėjimo terminui, R. K. dėl laikraščio „Lietuvos rytas“ pristatymo 2020-04-20 d. kreipėsi į Kalėjimų departamentą ir jo skundas 2020-05-06 buvo persiųstas nagrinėti Marijampolės pataisos namams [...]. Šiame skunde, tai pat minimi klausimai susiję su gydymu ir privatumo užtikrinimu medikų priėmime, kuriuos išnagrinojo Laisvės atėmimo vietų ligojinė ir nuteistajam atsakė raštu.“

4.2. „R. K. užsiprenumeruoto laikraščio „Lietuvos rytas“ išleidimo dienos antradienis, ketvirtadienis ir šeštadienis.“

4.3. „Įstaigos administracija nedirba šeštadieniais ir į paštą atsiimti korespondencijos nevyksta, todėl šeštadienio laikraštis nuteistajam R. K. atiduodamas pirmadieniais.“

4.4. „Kalėjimo režime laikomiems nuteistiesiems sudarytos sąlygos lankyti vykdomas programas, bendrauti su religinių ir visuomeninių organizacijų atstovais, naudotis bibliotekos paslaugomis ir kita. Papildomai sudaryta galimybė kartą savaitėje įrengtoje sporto aikštelėje. [...] R. K. buvo pasiūlyta lankyti ir jis įtrauktas į programas, tačiau užsiėmimų nelankė [...]“

4.5. „R. K. buvo išreiškęs norą dirbti ir buvo aptarta galimybė įdarbinti Valstybės įmonės „Mūsų amatai“ Marijampolės filiale siuvykloje, tačiau dėl darbo apimčių sumažėjimo bei valstybės lygio ekstremalios situacijos kol kas nei vienas iš kalėjimo režime atliekančių bausmę asmenų nėra įdarbintas. Jis ne kartą buvo kreipęsis dėl įdarbinimo, paskutinį kartą jam buvo atsakyta 2020-04-14 d. [...] Įstaiga svarsto galimybę įdarbinti iki gyvos galvos nuteistus asmenis, pageidaujančius įsidarbinti, tačiau įdarbinti visų dėl darbo vietų stokos nėra galimybės. Iš 950 Marijampolės sektoriuje atliekančių bausmę nuteistųjų dirba tik apie 250 nuteistųjų.“

4.7. „R. K. yra kreipęsis dėl galimybės nusipirkti televizorių ir kitų prekių parduotuvėje už asmeninius pinigus 2020-04-09 d. Jam 2020-04-23 d. buvo atsakyta raštu [...]. Pakartotinai kreipėsi 2020-05-11 d., 2020-05-15 d. jam buvo atsakyta raštu [...]. Dar kartą kreipėsi 2020-04-28 d., 2020-05-27 d. jam buvo atsakyta raštu [...]. Taip pat asmens byloje yra UAB „H“ 2020-05-18 d. atsakymas dėl prekybos buitine technika [...].“

X buvo sudaryta galimybė siųsti pinigus piliečiui A. G., kuris nupirkęs ir atvežęs televizorių ir kitų daiktų. Prašymai 2020-04-10 d., 2020-05-14 d., 2020-06-18 d. Pervedimai padaryti 2020-04-20 d. [...], 2020-05-20 d. [...], 2020-06-25 d. [...]“

4.8. „Išsprendus ar išaiškinus skunduose minimus klausinius nuteistieji dažnai atsisako tolimesnio skundo tyrimo, todėl nuteistieji dažnai paklausiami, ar reikia ruošti apie tai atsakymą. Nuteistajam pareiškus, kad klausimai tinkamai paaiškinti ar išspręsti pasiūloma parašyti dėl to prašymą. Darbuotojai reikalauti atsiimti skundą, kuris atsiųstas ir registruotas neturi teisės, nes tokios galimybės nenumato įstatymai.“

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (redakcija, galiojusi skundžiamų aplinkybių metu):

93 straipsnis. Nuteistųjų teisė įsigyti literatūros ir rašomųjų reikmenų – „1. Nuteistiesiems leidžiama už asmeninę sąskaitą turimus pinigus įsigyti neribotą kiekį literatūros ir rašomųjų reikmenų, taip pat prenumeruoti laikraščius bei žurnalus. 2. Teisę prenumeruoti nuteistiesiems laikraščius ir žurnalus turi jų sutuoktiniai, sugyventiniai bei artimieji giminaičiai, taip pat kiti fiziniai ir juridiniai asmenys.“

96 straipsnis. Nuteistųjų teisė naudotis elektros prietaisais ir kitais daiktais – „1. Nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės

laikymo sąlygomis ar perkeltus į kamerų tipo patalpas nuteistuosius, leidžiama naudotis už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigytais ar perduotais Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nurodytais elektros prietaisais ir kitais daiktais. 2. Nuteistiesiems leidžiamų naudotis elektros prietaisų techninius parametrus, įsigijimo, perdavimo ir naudojimosi jais tvarką, taip pat šių prietaisų elektros energijos sąnaudų ir išlaidų už sunaudotą elektros energiją apskaičiavimo ir apmokėjimo taisykles nustato Kalėjimų departamento direktorius.“

125 straipsnis. Nuteistųjų įtraukimas į darbą – „1. Kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis privalo dirbti, jeigu jam darbą siūlo pataisos įstaigos administracija. Pataisos įstaigos administracija privalo užtikrinti, kad nuteistieji būtų įtraukiami į darbą atsižvelgiant į jų darbingumą ir, kiek galima, į turimą specialybę. [...] 3. Nuteistiesiems darbą parenka pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į laisvas pareigas ir darbo vietas. 4. Nuteistieji į darbą paprastai įtraukiami pataisos įstaigose ir valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų. Ne pataisos įstaigose ir ne valstybės įmonėse prie pataisos įstaigų į darbą įtraukiamų nuteistųjų darbas organizuojamas laikantis nuteistųjų izoliavimo ir apsaugos reikalavimų.“

136 straipsnis. Socialinės reabilitacijos organizavimas – „1. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę reabilitaciją organizuoja Kalėjimų departamentas, įgyvendina pataisos įstaigų administracijos, įtraukdamos į šią veiklą valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, organizacijas, asociacijas, religines bendruomenes ir bendrijas, kitus juridinius asmenis ar jų padalinius ir savanorius. 2. Pataisos įstaigos gali Lietuvos Respublikos savanoriškos veiklos įstatymo nustatyta tvarka kompensuoti asociacijoms, religinėms bendruomenėms ir bendrijoms, kitiems juridiniams asmenims (išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas) ar jų padaliniams ir savanoriams su savanoriška veikla įgyvendinant nuteistųjų socialinę reabilitaciją susijusias išlaidas.“

137 straipsnis. Socialinės reabilitacijos tikslai, veiksmai ir priemonės – „1. Nuteistųjų socialinė reabilitacija grindžiama nuteistųjų nusikalstamo elgesio rizikos valdymu ir atkuriamojo teisingumo įgyvendinimu. 2. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos tikslai: 1) mažinti nuteistųjų nusikalstamo elgesio riziką; 2) motyvuoti nuteistuosius ir ugdyti jų gebėjimus socialiai reabilituotis, taip pat savo gyvenimo tikslų siekti teisėtais būdais ir priemonėmis; 3) užtikrinti nusikalstama veika padarytos žalos atlyginimą, nukentėjusio asmens ir nuteistojo sutaikinimą. [...] 4. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis.“

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos.“

6. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo:

3 straipsnis „Viešojo administravimo principai“ – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 2) objektyvumo. Šis principas reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs; [...] 4) nepiktnaudžiavimo valdžia. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektams draudžiama atlikti viešojo administravimo funkcijas neturint šio įstatymo nustatyta tvarka

suteiktų viešojo administravimo įgaliojimų arba priimti administracinius sprendimus, siekiant kitų, negu įstatymų ar kitų norminių teisės aktų nustatyta, tikslų; [...] 13) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. [...].“

7. Pataisos įstaigų ir tardymo izoliatorių vidaus tvarkos taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. sausio 21 d. įsakymu Nr. 1R-25, numatyta:

„5. Prieš atliekant Taisyklių 4.3 papunktyje nurodytus veiksmus, nuteistasis (suimtas) supažindinamas su asmeninių daiktų, kurių leidžiama nuteistiesiems (suimtiesiems) turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje), sąrašu ir reikalavimu dėl asmeninių daiktų bendro svorio, taip pat nuteistajam (suimtajam) pasiūloma turimus asmeninius daiktus, kurių neleidžiama turėti pataisos įstaigoje (tardymo izoliatoriuje) ar kurių svoris viršija nustatytą leistiną asmeninių daiktų svorį, ir maisto produktus, kurių galiojimo terminas pasibaigęs, atiduoti pataisos įstaigos (tardymo izoliatoriaus) administracijai saugoti, sunaikinti arba perduoti jo nurodytam asmeniui.“

8. Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodekso, patvirtinto KD direktoriaus 2019 m. birželio 10 d. įsakymu Nr. V-228:

10.1. 1 punktas – „Pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, etikos kodeksas (toliau – Etikos kodeksas) apibrėžia bausmių vykdymo sistemos pataisos pareigūnų, kitų valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, (toliau – darbuotojai) veiklos ir elgesio principus, pamatines nuostatas, kurių turi laikytis kiekvienas darbuotojas, atlikdamas jam priskirtas tarnybines (darbo) funkcijas ir vykdydamas tarnybines (darbo) pareigas, taip pat įgyvendindamas teises ir laikydamasis privataus gyvenimo nuostatų“;

10.2. 4 punktas – „Etikos kodekse vartojamos sąvokos: 4.1. Bausmių vykdymo sistema – Kalėjimų departamentas [...], jam pavaldžios įstaigos ir valstybės įmonė „Mūsų amatai“. [...].“;

10.3. 6 punktas – „Veikla bausmių vykdymo sistemoje grindžiama Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute nustatytais pagrindiniais vidaus tarnybos principais (įstatymų viršenybės, lygiateisiškumo, politinio neutralumo, skaidrumo, karjeros, vidaus tarnybos ypatumų kompensavimo, teisėtų lūkesčių ir pagarbos įgytoms teisėms, bendrųjų pareigūno pareigų nuolatinio vykdymo, tarnybinio pavaldumo), Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatytais pagrindiniais valstybės tarnautojų veiklos ir tarnybinės etikos principais (atsakomybės, atvirumo, efektyvumo, kūrybingumo, lankstumo, lojalumo valstybei, nesavanaudiškumo, sąžiningumo ir nešališkumo, padorumo, pagarbos žmogui ir valstybei, politinio neutralumo, profesionalumo, teisingumo, viešumo ir skaidrumo) bei šiais toliau pateikiamais darbuotojui keliamais papildomais reikalavimais: [...].“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

9. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama ir – LVAT) 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, konstatavo:

„Pagal Tarnybos Kalėjimų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį, Kalėjimų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį, pataisos namai yra Kalėjimų departamentui pavaldi įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį, Kalėjimų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjimų

departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, objektyvumo, proporcingumo, nepiknaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

Skundo tyrimo išvados

10. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad užsiprenumeravo laikraštį „Lietuvos rytas“, tačiau laikraščiai jam įteikiami arba vakare, arba išvis po keleto dienų. Dėl tokių pareigūnų veiksmų kreipėsi ir į Marijampolės PN administraciją, ir į Kalėjų departamentą prie Teisingumo ministerijos, tačiau jo problemos nesprenžiamos, reikalaujama atsiimti skundus.

11. Bausmių vykdymo kodekso 93 straipsnyje numatyta, kad nuteistiesiems leidžiama už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigyti neribotą kiekį literatūros ir rašomųjų reikmenų, taip pat prenumeruoti laikraščius bei žurnalus.

12. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas yra užsiprenumeravęs laikraštį „Lietuvos rytas“, kuris išleidžiamas tris kartus per savaitę – antradienį, ketvirtadienį ir šeštadienį. Marijampolės PN administracija informavo, kad visa korespondencija ir spauda į įstaigą yra pristatoma darbo dienomis, o adresatams išdalinama po pietų.

Pareiškėjas keletą kartų kreipėsi į Marijampolės PN ir Kalėjų departamentą prie Teisingumo ministerijos dėl per vėlai gaunamų laikraščių. Iš Seimo kontrolieriui pateiktų Pareiškėjo skundų ir atsakymų jam kopijų nustatyta, kad nuteistajam buvo paaiškinta laikraščių įteikimo tvarka, taip pat jis buvo informuotas, jog šeštadienio laikraštis įteikiamas tik pirmadienį, nes tik pirmadienį įstaigoje gaunama savaitgalio korespondencija ir spaudiniai. Iš pateiktų dokumentų taip pat nustatyta, kad administracija, po pareiškėjo nusiskundimų, ėmėsi priemonių, kad laikraščiai Pareiškėjui būtų pristatyti kiek galima anksčiau.

13. Pagal nustatytą teisinį reglamentavimą, Marijampolės PN ir Kalėjų departamentas nagrinėja asmenų prašymus, skundus ir pranešimus, priskirtus jų kompetencijai, o Kalėjų departamentas taip pat ir ikiteismine tvarka nagrinėja skundus dėl laisvės atėmimo bausmę vykdančių įstaigų pareigūnų, vadovų veiksmų bei sprendimų (šios pažymos 5 punktas).

Nagrinėdami skundus Marijampolės PN ir Kalėjų departamentas, kaip viešojo administravimo subjektai, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad administracinio sprendimo priėmimas ir kiti oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs, subsidiarumo principo, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektų sprendimai turi būti priimami ir įgyvendinami tuo viešojo administravimo sistemos lygiu, kuriuo jie yra efektyviausi, bei kitais principais (šios pažymos 6, 8 punktai).

14. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas dėl laikraščių pavėluoto gavimo į Marijampolės PN administraciją kreipėsi 2020-04-09, 2020-04-24, 2020-05-25, į Kalėjų departamentą kreipėsi 2020-04-20, į visus jo skundus atsakyta teisės aktuose nustatyta tvarka ir terminais.

Marijampolės PN administracija paaiškino, kad išsprendus nuteistųjų skunduose nurodytas problemas, nuteistieji dažniausiai atsisako tolimesnio skundo tyrimo, todėl paklausama ar ruošti atsakymą. Marijampolės PN administracija užtikrino, kad pareigūnai nereikalauja atsiimti skundų.

15. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, jog Pareiškėjo Skunde nurodytos aplinkybės dėl galimai netinkamų Marijampolės PN administracijos veiksmų, susijusių su laikraščiu pristatymu, skundų tyrimu, reikalavimu atsiimti pateiktus skundus, tyrimo metu nebuvo patvirtintos, todėl Skundas šioje dalyje atmestinas.

16. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui nurodė, kad Marijampolės PN veikiančioje parduotuvėje užsisakė įvairių prekių, tarp kurių buvo televizorius, grotuvas ir kt., tačiau užsakytų prekių negauna net keletą mėnesių.

17. Bausmių vykdymo kodekso 96 straipsnyje numatyta, kad nuteistiesiems, išskyrus laisvės atėmimo bausmę atliekančius pataisos įstaigose drausmės grupės laikymo sąlygomis ar perkeltus į kamerų tipo patalpas nuteistuosius, leidžiama naudotis už asmeninėse sąskaitose turimus pinigus įsigytais ar perduotais Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėse nurodytais elektros prietaisais ir kitais daiktais.

18. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2020-03-05 pateikė prašymą už asmeninius pinigus įsigyti televizorių ir kitokių prekių. Nesulaukęs prašomų prekių 2020-04-09 kreipėsi į administraciją su skundu, 2020-04-23 jam buvo atsakyta raštu. Pakartotinai kreipėsi 2020-04-28 ir 2020-05-11, atsakymai pateikti 2020-05-15 ir 2020-05-27. Pareiškėjas buvo informuotas, kad jo pageidaujamos prekės į įstaigos parduotuvę nebuvo pristatytos, todėl negali būti jam atneštos, paaiškinta užsakymų vykdymo tvarka, pasiūlyta kreiptis tiesiogiai į parduotuvės administraciją. Pareiškėjas 2020-05-06 tiesiogiai kreipėsi ir į UAB „H“, 2020-05-18 jam buvo pateiktas atsakymas, paaiškinant, kad tiekėjams yra išsiųstos užklauskos dėl jo pageidaujamų prekių, tačiau atsakymai dar negauti.

Pareiškėjas 2020-05-14 raštu atsisakė savo užsakytų prekių ir kreipėsi į administraciją, kad jam leistų pervesti pinigus laisvėje esančiam draugui, kuris nupirks ir atveš pageidaujamus daiktus. Marijampolės PN administracija sudarė galimybę išsiųsti pinigus Pareiškėjo nurodytam asmeniui, Seimo kontrolieriui pateikti tai įrodantys dokumentai.

19. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, darytina išvada, kad nors Pareiškėjo pageidaujamos prekės į įstaigos parduotuvę nebuvo pristatytos, tačiau administracija atsakė į visus Pareiškėjo kreipimusis, aiškinosi situaciją, o galiausiai sudarė galimybę Pareiškėjui pervesti pinigus kitam asmeniui, kuris turėjo nupirkti ir atvežti pageidaujamas prekes, todėl Skundo dalis dėl pareigūnų veiksmų, nesudarant galimybės įsigyti pageidaujamas prekes, atmestina.

20. Pareiškėjas Seimo kontrolieriui taip pat nurodė, kad kreipėsi į administraciją dėl įdarbinimo, tačiau jo prašymai netenkinami. Pareiškėjas teigia, kad įstaigoje neorganizuojami jokie užsiėmimai, nevykdomos socialinės rehabilitacijos programos, leidžiama tik vieną kartą per savaitę pažaisti krepšinį.

21. Bausmių vykdymo kodekso 125 straipsnyje numatyta, kad kiekvienas laisvės atėmimo bausmę atliekantis nuteistasis privalo dirbti, jeigu jam darbą siūlo pataisos įstaigos administracija. Pataisos įstaigos administracija privalo užtikrinti, kad nuteistieji būtų įtraukiami į darbą atsižvelgiant į jų darbingumą ir, kiek galima, į turimą specialybę. Nuteistiesiems darbą parenka pataisos įstaigos administracija, atsižvelgdama į laisvas pareigas ir darbo vietas.

22. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas kreipėsi į Marijampolės PN administraciją, prašydamas jį įdarbinti. Su Pareiškėju buvo aptarta galimybė įdarbinti jį Valstybės įmonės „Mūsų amatai“ Marijampolės filiale siuvykloje, tačiau dėl darbo apimčių sumažėjimo bei

valstybės lygio ekstremalios situacijos nei vienas iš kalėjimo režime atliekančių bausmę asmenų nėra įdarbintas.

Marijampolės PN administracija paaiškino, kad informacijos teikimo Seimo kontrolieriui metu iš 950 Marijampolės sektoriuje bausmę atliekančių nuteistųjų dirba tik apie 250 nuteistųjų.

Atkreiptinas dėmesys, kad pagal nuo 2021-01-01 įsigaliosiančias Bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymo (2020 m. birželio 4 d. Nr. XIII-3023) nuostatas, pataisos įstaigų administracijos turės pareigą sudaryti galimybę visiems nuteistiesiems užsiimti prasminga nuteistojo ir visuomenės interesus atitinkančia veikla (įskaitant ir nuteistųjų darbą). Tačiau atsižvelgiant į šiuo metu itin mažą įdarbintų Marijampolės PN nuteistųjų skaičių ir į likusį tik keletą mėnesių laikotarpį iki BVK pakeitimų įsigaliojimo, Seimo kontrolieriui kyla abejonių dėl tinkamo Marijampolės PN administracijos pasiruošimo įgyvendinti naujai įsigaliosiančias teisės akto nuostatas ir užtikrinti visų nuteistųjų užimtumą.

23. Bausmių vykdymo kodekso 136-137 straipsniuose numatyta, kad laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų socialinę reabilitaciją organizuoja Kalėjimų departamentas, o įgyvendina pataisos įstaigų administracijos, įtraukdamos į šią veiklą valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, organizacijas, asociacijas, religines bendruomenes ir bendrijas, kitus juridinius asmenis ar jų padalinius ir savanorius. Nuteistųjų socialinės reabilitacijos metu įgyvendinamos Kalėjimų departamento direktoriaus akredituotos elgesio pataisos programos, taikomos nuteistųjų socialinių įgūdžių lavinimo ir pozityvaus užimtumo priemonės, teikiama pagalba nuteistiesiems sprendžiant asmenines ir socialines problemas, psichologinė pagalba, atliekama individuali ar grupinė psichologinė terapija, taikomos paskatinimo priemonės ir nuobaudos, taip pat kitos priemonės, kurių įgyvendinimas padėtų nuteistiesiems socialiai reabilituotis.

24. Skundo tyrimo metu Marijampolės PN administracija informavo, kad kalėjimo režime laikomiems nuteistiesiems sudarytos sąlygos lankyti vykdomas programas, bendrauti su religinių ir visuomeninių organizacijų atstovais, naudotis bibliotekos paslaugomis ir kita. Papildomai sudaryta galimybė kartą savaitėje sportuoti įrengtoje sporto aikštelėje.

Iš Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų kopijų nustatyta, kad Pareiškėjas buvo įtrauktas į „Mandalų terapija“, „Relaksacija“ programas, taip pat VŠĮ „Aplankyk kalinį“ atstovų vykdomą programą, tačiau užsiėmimuose nedalyvavo, programų nebaigė.

25. Įvertinus tyrimo metu nustatytas aplinkybes, daryti išvada, kad Pareiškėjo Skunde nurodytos aplinkybės dėl galimai netinkamų Marijampolės PN administracijos veiksmų, susijusių su užimtumo organizavimu ir įdarbinimu, tyrimo metu nebuvo patvirtintos, nes Pareiškėjas nebuvo įdarbintas dėl darbo vietų trūkumo ir darbo apimčių sumažėjimo, o užimtumo programose pats nedalyvavo, nors ir buvo įtrauktas, todėl Skundas atmetinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

26. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X skundą dėl Marijampolės pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su periodinės spaudos pristatymu, parduotuvės veikla, užimtumo organizavimu, įdarbinimu, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

27. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 14 punktu, Marijampolės pataisos namų direktoriui rekomenduoja pateikti veiksmų / priemonių planą dėl naujų Bausmių vykdymo kodekso nuostatų,

susijusių su visų nuteistųjų užėmimu darbine veikla, įgyvendinimo Marijampolės pataisos namuose nuo 2021-01-01.

28. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) nagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas